

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
מועד הבחינה: ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מספר השאלון: 904441 קיץ תשע"ה, 2015
לנבחנים אקסטרניים — 05
נספח: תכנית הלימודים (לשאלון 05 בלבד)

ספרות עברית וכללית

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שלוש שעות.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה חמישה פרקים.

- פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה-20)
- פרק שני — סיפור קצר
- פרק שלישי — דרמה
- פרק רביעי — רומאן ונובלה
- פרק חמישי — שיר שלא נלמד

משלושת הפרקים הראשונים יש לבחור בשני פרקים, ולענות על השאלות לפי ההוראות בכל פרק (לכל פרק — 28 נקודות).

הפרק הרביעי (רומאן ונובלה — 28 נקודות) והפרק החמישי (שיר שלא נלמד — 16 נקודות) הם **חובה**. עליך לענות על השאלות שבהם לפי ההוראות בכל פרק.

ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) לנבחנים אינטרניים: רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו.
(2) לנבחנים אקסטרניים: תכנית הלימודים המצורפת.

ד. הוראות מיוחדות: (1) רשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרת להשיב עליה.

(2) לנבחנים אינטרניים: **חובה** לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

(3) אין להדגים באמצעות אותה היצירה בתשובות שונות.
(4) שים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — שירה (שירת ימי הביניים, שירת ביאליק, שירת המאה ה־20)

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 1-18:
על שאלה אחת משירת ימי הביניים או משירת ביאליק (שאלות 1-6)
ועל שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של המאה ה־20 או המחצית השנייה של המאה ה־20 (שאלות 7-18) (לכל שאלה — 14 נקודות).

שירת ימי הביניים

1. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

כְּתוּבוֹת פְּסִים / משה אבן עזרא

כְּתוּבוֹת פְּסִים / לְבֶשׂ הֵנָּה / וּכְסוֹת רִקְמָה / מִדֵּי דִשְׁאוֹ,
וּמַעֲלֵל תְּשׁוּבָן / עָטָה כָּל עֵץ / וּלְכָל עֵין / הִרְאָה פְּלֹאוֹ.
כָּל צִיץ חֲדָשׁ / לְזֶמֶן חֲדָשׁ / יֵצֵא שׁוֹחֵק / לְקִרְאָת בּוֹאוֹ –
אֶךְ לַפְּנִיָּהם / שׁוֹשֵׁן עֶבֶר, / מְלֶךְ, כִּי עַל / הַיּוֹרֵם כְּסָאוֹ.
יֵצֵא מִבֵּין / מְשֻׁמֵּר עָלָיו / וַיִּשְׁנֶה אֶת / בְּגָדֵי כְּלָאוֹ.
מִי לֹא יִשְׁתָּה / יֵינוּ עָלָיו – / הָאִישׁ הַהוּא / יֵשֵׁא חֲטָאוֹ!

השיר מבטא חוויה של התפעמות ופליאה נוכח תופעת טבע מוכרת.
מהי תופעת הטבע, וכיצד מעוצבת בשיר החוויה שהיא מעוררת? הסבר והדגם את דבריך.

2. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

רֵאָה שְׁמֶשׁ / שלמה אבן־גבירול

רֵאָה שְׁמֶשׁ לַעֲת עֶרֶב אֲדָמָה / כְּאֵלּוֹ לְבִשָּׁה תּוֹלַע לְמַכְסָּה,
תְּפִשֵּׁט פְּאֵתֵי צִפּוֹן וַיִּמֵּן / וְרוּחַ יָם בְּאַרְגָּמָן תִּכְסֶּה,
וְאַרְץ – עֲזוּבָה אוֹתָהּ עֲרָמָה / בְּצֵל הַלֵּילָה תִּלֵּין וְתַחְסֶּה,
וְהַשֶּׁחַק אֲזִי קָדָר, כְּאֵלּוֹ / בְּשֶׁק עַל מוֹת יְקוֹתֵיאל מְכֶסֶה.

בבית האחרון מתגלה לקורא כי שיר הטבע הוא גם שיר קינה.

הסבר כיצד תיאורי הטבע בשיר רומזים על גילוי זה.

3. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לֹאטֹךְ דְּבָרֵי שִׁירָךְ / שלמה אבן-גבירול

לֹאטֹךְ דְּבָרֵי שִׁירָךְ, דְּבוּרָה, / אֲשֶׁר קָרִית "שְׁמַע" מִפִּיךְ יִקְרָא,
מִיִּחְדָּת וּמֵאַרְכַּת בְּ"אַחַד" / וּמִתְּזֹת בְּזִכְרָךְ רָם וְנוֹרָא,
אֲשֶׁר נָתַן דְּבַשׁ תַּחַת לְשׁוֹנְךָ / וְשֵׁם לְךָ לְהַדִּיף אוֹיְבֶיךָ מְרָרָה.
הֲלֹא אִם אַתָּה בְּעֵינֶיךָ קִטְנָה – / כְּבוֹדָה אַתָּה וְלָךְ מִשְׁפָּט בְּכוֹרָה.
חֲמוּדוֹת טְהוֹרוֹת אוֹתְךָ, וְאַיִנְךָ / כְּשֶׁרָץ עוֹף אֲבָל צְפוּר טְהוֹרָה.

בשיר זה המשורר מתאר את הדבורה מנקודת מבט מפתיעה ולא שגרתית.
הסבר והדגם קביעה זו. בתשובתך כתוב גם על שניים מן האמצעים הרטוריים המסייעים
לתיאור הדבורה.

שירת ביאליק

4. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ / חיים נחמן ביאליק

הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,	הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
וְהִי לִי אִם וְאַחֲוֹת,	וְהִי חֵלּוֹם – אֵךְ גַּם הוּא עֶבֶר;
וְהִי חִיקֶךָ מְקַלֵּט רֵאשִׁי,	עֲתָה אֵין לִי כְּלוֹם בְּעוֹלָם –
קֵן-תְּפִלּוֹתִי הַגְּדֻחוֹת.	אֵין לִי דְּבָר.

וּבְעֵת רַחֲמִים, בֵּין-הַשְּׁמָשׁוֹת,	הַכְּנִיסִינִי תַּחַת כְּנָפֶךָ,
שְׁחִי וְאֶגֶל לְךָ סוּד יְסוּרִי:	וְהִי לִי אִם וְאַחֲוֹת,
אוֹמְרִים, יֵשׁ בְּעוֹלָם גְּעוּרִים –	וְהִי חִיקֶךָ מְקַלֵּט רֵאשִׁי,
הֵיכָן גְּעוּרִי?	קֵן-תְּפִלּוֹתִי הַגְּדֻחוֹת.

וְעוֹד רֵז אֶחָד לְךָ אֶתְנֶדָה:
נִפְשִׁי נִשְׂרָפָה בְּלֶהֱבָה;
אוֹמְרִים, אֵהְיָה יֵשׁ בְּעוֹלָם –
מִה-זֹּאת אֶהְיָה?

כיצד מעוצבת בשיר הפנייה של הדובר אל הנמענת?
הסבר את הקשר בין פנייה זו ובין הווידי של הדובר.

5. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפרות / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כל-העולם טובע באור ובשיר,

אוצרות חיים לא-שערתים מסביב מתרחשים,

ובמשעל הנמתח בין יער ונזיר

שנינו הולכים ומחשים.

אנו הולכים והולכים, לשבילנו אין קץ,

אפפוננו שבילים, בתרוננו צפרות,

ובחניתות של-זהב יפגענו כל-עץ

ובצאלי צמרות.

בית 4 והנה נקלצה צפרות כפרח בקצה

שער מחלפתך המפונה על-המחגרת,

ויכמו רמזה לי: בחור, קיום שקוה-לה, ודמה

אלי הצפרות!

אולם את – ההרגשת בצפרות נבי?

ההרגשת, כי גם-נפשי נתונה בשבי,

ומפרפרת ותלואה, ומצפה לישועה

במחלפתך הקלועה?

בית 2 הדמות פרויב אם עב קלה ברום עולם רפרפה? בית 5 ובעיניך שוב אציץ ואבקש שם תשובה –

אך גם-היא חיש הפליגה למדינת הים –

ואת-הרהורי הטורף כמוה ורם

נשאה עמה לנצח על-כתפה.

ושוב זהר רקיע, ושוב תכלת בלי-סוף,

את הולכת בראש ואני כרוך אחריך,

ובקמותי המלאות השתרע הנוף,

והפלל בזהיר בו כמו בעיניך.

וכבתחלה הן צנועות, שתי יוני החן;

מה-לי צניעות עיניך – ומחלפתך משובה,

היא אומרת לי: הן!

מהרי, מהרי, אחותי, נבואה היערה,

תחת חפת אשךיו לך כל-נפשי אפיקה,

ואת-כל-אהבתי התלויה בשערה

נמית שנינו בנשיקה.

בית 3 רגע אחד לי נדמה: ביער הלז,

המאפיל ומשיב צנתו עלינו,

גנוז מטמון מסתרים, המשמר מאז

ימעולם לשנינו –

פתאם רחפה הקמה – ומפה אלי-פה

עבר רטט קרנים על-פני האוקינוס.

הו, מי השליג עלינו – ובשפע כזה,

חיל צפרות לבנות?

השיר חושף את היחס המורכב של הדובר כלפי אהובתו.

הסבר והדגם כיצד יחס מורכב זה בא לידי ביטוי בשניים מן הבתים בשיר.

6. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

בית 1	עם דמדומי החמה אל-החלון נא-גשי ועלי התרפקי, לפתי היטב צנארי, שימי ראשך על-ראשי – וכה צמי תדפקי.	בית 4	הם האיים הרחוקים, העולמות הגבהים זו בחלומות ראינו; שעשנו לגרים תחת כל-השמים, וחיינו – לגיהנום.
בית 2	ומחשקים ודבקים, אל-הזהר הנזרא דומם נשא עינינו; ושלחנו לחפשי על-פני ימי האזרה כל-הרהורי לבנו.	בית 5	המה איי-הזהב זו צמאנו אליהם כאל ארץ מולדת; שכל-כוכבי הליל רמזו לנו עליהם באור קרן רועדת.
בית 3	והתנשאו למרום ביעף שוקק פיונים, ובמרחק יפליגו, יאבדו; ועל-פני רכסי ארנמן, איי-זהר אדמונים, ביעף דומם ירדו.	בית 6	ועליהם נשאנו בלי-רע ועמית כשני פרחים בציה; כשני אבדים המבקשים אבדה עולמית על-פני ארץ נכריה.

תאר את המתח הנבנה בשיר בין חלום להגשמתו, והסבר כיצד שתיים מן התמונות בשיר בוונות מתח זה.

/המשך בעמוד 6/

שירת המאה ה־20

שירת המחצית הראשונה של המאה ה־20

שירי נתן אלתרמן

7. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

יֵרֵחַ / נתן אלתרמן

גַּם לְמִרְאָה נוֹשֵׁן יֵשׁ רִגְעַ שֶׁל הִלָּדָת.
שְׁמִיִּים בְּלִי צִפּוֹר
זָרִים וּמִבְצָרִים.
בְּלִילָה הַסְּהוּר מוֹל חִלּוֹנָה עוֹמֶדֶת
עִיר טְבוּלָה בְּבִכּי הַצָּרְצָרִים.

וּבִרְאוּתָהּ כִּי דֶרֶךְ עוֹד צוֹפֶה אֶל הַלֶּךְ
וְהִירֵחַ
עַל כִּידוֹן הַבְּרוֹשׁ
אֵתָה אוֹמֵר – אֵלִי, הָעוֹד יִשְׁנֶם כָּל אֵלֶּה?
הָעוֹד מֵתָר בְּלַחֵשׁ בְּשִׁלּוֹמָם לְדָרֵשׁ?

מֵאֲגֻמִּיהֶם הַמִּים נִבְטִים אֵלֵינוּ.
שׁוֹקֵט הָעֵץ
בְּאֶדָם עֲגִילִים.
לְעַד לֹא תִעָקֵר מִמֶּנִּי, אֵלֶּהֵינוּ,
תּוֹגַת צַעֲצוּעֶיהָ הַגְּדוֹלִים.

תאר והסבר את התגובה של המשורר לנוכח המראות הנגלים לו.

כיצד תגובה זו מעוצבת בשיר? בסס את דבריך על שתיים מדרכי העיצוב שבו.

8. לפניך שיר מאת נתן אלתרמן, הפותח במילים "עוד אבוא אל ספך".

קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

עוד אבוא אל ספך בשפתיים כבדות.
עוד אצניח אליך ידיים.
עוד אמר לך את כל המלים הטובות,
שישנן,
שישנן עדיו.

כי ביתך העני כה חשך לעת ליל
ועצוב בו ודאי לאין סוף.
וחיי שכרעו בלי הגיע אליך,
הסגרו לחוצות ולתך.

אך פתאם את נוגעת ביד מבהיקה.
את פולחת כזכר נשכח.
הדממה שבלב, בין דפיקה לדפיקה,
הדממה הזאת
היא שלך.

היחס של הדובר כלפי הנמענת בשיר מתאפיין בריחוק ובקרבה כאחד.
כיצד הריחוק והקרבה באים לידי ביטוי בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

9. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

ליל קיץ / נתן אלתרמן

בית 1 דומיה במרחבים שוקת.
בהק הספין בעין התולים.
לילה. כמה לילה! בשמים שקט.
כוכבים בתולים.

בית 2 זמן רחב, רחב, הלב צלצל אלפים.
טל, כמו פגישה, את הריסים הצעיר.
במגל זרב פנס מפיל אפים
עבדים שחרים לרחב הרציר.

בית 3 רוח קיץ שטה. עמומה. רוגשת.
על כתפי גנים שפתיה נשפכות.
רע ירקרק. תסיסת אורות וחד.
רתיחת מטמון בקצף השחר.

בית 4 והרחק לגבה, בנהימה מרעבת,
עיר אשר עיניה זרב מצפות,
מתאדה בועם, בתימרות האבן,
של המגדלים והכפות.

שיר זה מדבר על ליל קיץ רגיל ושגרתי שנהפך ללילה מיוחד ומופלא.
הסבר והדגם קביעה זו על פי שניים מן הבתים בשיר.

10. לפניך הבית הראשון ושני הבתים המסיימים מתוך "שיר משמר", מאת נתן אלתרמן.
קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

מתוך: **שִׁיר מְשָׁמֵר** / נתן אלתרמן

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, כְּחֹף שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ,
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ,
מְקִיר נֹפֶל, מִגַּע נִדְלָק, מִצָּל חֲשֶׁךְ,
מֵאֶבֶן קָלַע, מִסַּכִּין, מִצְּפָרִיגִים.
שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ מִן הַשּׁוֹרֶף, מִן הַחוּתֶךָ,
מִן הַסְמוּךְ כְּמוֹ עֵפֶר וְכִמוֹ שְׁמִים,
מִן הַדּוּמָם, מִן הַמְחֻכָּה וְהַמוֹשֶׁךְ
וְהַמְמִית כִּמִּי-בָאֵר וְאִש־כִּירִים.
נִפְשֶׁךָ שְׁמָרִי וּבִינְתֶךָ, שְׁעַר-רֹאשְׁךָ,
עוֹרֶךָ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ.
[...]

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, לִבֶּךָ שְׁמָרִי, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ,
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי חַיִּיךָ,
אוֹלֵי הָאֶשֶׁר בָּךְ שׁוֹכֵן וְהוּא דְבִשְׁךָ,
דְּבִשְׁךָ הֶחֱם כְּדָמִי לִבֶּךָ וְדַמְעוֹתֶיךָ,
דְּבִשְׁךָ הֶחֱם וְהַכֶּבֶד וְהַחֲשֶׁךְ –
הָעֶרֶב בָּא. יָפֶה מְמַנּוֹ אֵין בִּינְתִים.
הָעֶרֶב בָּא. הוּא כָּבֵד הַחֲלִיף אֶת הַשְׁמִים.

שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ, הֲלֹא טוֹבוֹת צוֹפֵן הָעֶרֶב
וְרַק עוֹד אֵין לְדַעַת בֵּיד מִי וְאֵיךְ.
הֲלֹא הָרוּחַ, שְׁאִינָה מְדַבֶּרֶת,
לֹא לְחֹנֶם רַפּוֹת גּוֹנֶעַת בְּכַתְּפֶךָ.
בְּאוֹר יָרֵחַ וְחֲשָׁמַל הָעִיר מוֹאֶרֶת.
שְׁמָרִי חַיִּיךָ, בִּינְתֶךָ, שְׁמָרִי נִפְשֶׁךָ.

בבתים שלפניך יש קריאות אזהרה מפני סכנות שונות, ונאמרים בהם גם דברי עידוד ונחמה.

הסבר קביעה זו, והדגם את דברך.

שירת המחצית השנייה של המאה ה-20

זהויות

11. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁיר פֶּטְרִיוֹטִי / רוני סומק

אֲנִי עִירָאקִי-פִּיג'מָה, אֲשֶׁתִּי רוֹמְנִיָה
וְהִבַּת שְׁלֹנוּ הִיא הַגֶּנֶב מִבְּגָדָד.
אֶמָּא שְׁלִי מִמְשִׁיכָה לְהַרְתִּיחַ אֶת הַפֶּרֶת וְהַחֲדָקֶל,
אֲחוֹתִי לְמִדָּה לְהַכִּין פִּירוּשְׁקֵי מֵאֲמוֹ הָרוֹסְיָה
שֶׁל בְּעֵלָה. 5
הַחֲבֵר שְׁלֹנוּ, מְרוֹקוֹ-סַכִּין, תּוֹקֵעַ מִזֶּלֶג
מִפְּלָדָה אֲנִגְלִית בְּדָג שְׁנוֹלֵד בְּחוּפֵי נוֹרְבֵּגְיָה.
כִּלְנוּ פּוֹעֲלִים מִפֶּטְרִים שְׁהוֹרְדוּ מִפְּגוּמֵי הַמִּגְדָּל
שֶׁרָצִינוּ לְבָנוֹת בְּבִבְלָה.
כִּלְנוּ חֲנִיתוֹת חֲלָדוֹת שֶׁדוֹן קִישׁוֹט הָעֵיף 10
עַל טַחְנוֹת הָרוּחַ.
כִּלְנוּ עֲדוֹן יוֹרִים בְּכוֹכְבִּים מְסֻנָּרִי עֵינַיִם
רָגַע לִפְנֵי שָׁהִם נְבִלָּעִים
בְּשִׁבִּיל הַחֶלֶב.

כיצד הנושא "זהויות" בא לידי ביטוי בכל אחד משני חלקי השיר (שורות 1-7 ושורות 8-14)?

הסבר והדגם את דבריך.

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הַדְּבָרוֹת / נִידָאָא ח'וּרִי

הַכֹּל בְּנִגּוּד
אָמָא אֶל תִּלְדִּי אוֹתִי
אֶל תִּלְדִּי אוֹתִי זָכֵר
הַזְכָּרִים בְּאַרְצִי בְּנֵי עֶקְדָה
יֹוֹרְדִים לְמַעַמְקֵי הַשְּׁכוֹל
עוֹלִים לְגִבְעָה
אֶל תִּלְדִּי אוֹתִי אָמִי
אֶל תִּלְדִּי
וְאִם בְּכָל זֹאת תִּרְצִי
הוֹלִידִינִי בֵּת
לְפָחוֹת
אֲחִיָּה אֵיכָשָׁהוּ
כָּכָל הַנְּגִזּוֹת
מִמֵּין נִקְבָּה
אֲחִיָּה
אֲשֶׁה, מְשֻׁרֶתֶת, שְׂפָחָה אוֹלִי
עֲלָמָה עֲמָלָה,
לֹא מְשֻׁנָּה מָה
הָעֶקֶר הוֹלִידִינִי
לֹא-זָכֵר.

השיר פותח במילים "הכל בנגוד".

הסבר את התרומה של הכרזה זו להבנת המשמעות של השיר.

מה זאת אהבה?

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

בעיות אישיות / דוד אבידן

כִּי מֵרֹב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ לֹא יִכְלָתִי לֹמַר לָךְ.
לֹא יִכְלָתִי לֹמַר לָךְ מֵרֹב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
מֵרֹב שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
עַד שֶׁבָּאוּ יָמִים אֲחֵרִים וַיִּכְלָתִי לֹמַר לָךְ.
יִכְלָתִי לֹמַר לָךְ מִשּׁוֹם שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
מִשּׁוֹם שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ.
הַעֲצִים לְבָלְבוּ בִּירֶק וְהַשֶּׁמֶשׁ הִלְכָה וְהַשְּׁחִירָה.
וּכְכֹל שְׁאַהֲבֵתִי אוֹתָךְ הִיא הַשְּׁחִירָה יוֹתֵר.
רְחוּקָה. נְכוֹנָה לְזוּגִי. כְּמוֹ זֶן מְסִים שֶׁל פְּנִתָּר.
(בְּאַמַּת רֶק פְּנִתָּר הִיא הַזְּפִירָה).
וְאִזּוּ בָּאוּ הָעִירָה.
חֲבֻצֶלֶת אוֹתִי הִפִּירָה.
וּבִבְקָר אוֹתִי הִעִירָה.
וּבְכִלְזָאֵת אֶהֱבֵתִי אוֹתָךְ.
בָּא הָאוֹר הַסּוֹפִי וְסֵלֶק כָּל־סֶפֶק וְהוֹתִיר
רֶק אֶת בֵּית־הַקּוֹלָנוֹעַ לְבֶן וְלוֹהֵט בַּשֶּׁמֶשׁ.
וּמִי שֵׁישׁ לוֹ עֲדִין מֶה לְהַסְתִּיר
בֶּל יֵרָאֶה בַּשֶּׁמֶשׁ.
וּמִי שְׁאוּהֵב בֶּל יַעֲלֶה לְעִיר.

הסבר את הקשר בין שלוש השורות המסיימות את השיר ובין סיפור האהבה המתואר בו.
הדגם את דבריך.

14. לפניך שיר 7 מתוך מחזור השירים: "שרטוטים תל אביביים" (המתחיל במילים "וְלָמָּהּ הִיא נוֹשֶׁכֶת אֶת שְׁפָתֶיהָ"), מאת מאיר ויזילטיר. קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

וְלָמָּהּ הִיא נוֹשֶׁכֶת אֶת שְׁפָתֶיהָ
וְלָמָּהּ הִיא לוֹטֶשֶׁת אֶת עֵינָהּ
בְּזֶמֶן שֶׁהִיא הוֹלֶכֶת מְחַבֶּקֶת
עִם הַבְּחוּר שֶׁמְחַבֵּק אוֹתָהּ

וְלָמָּהּ הִיא שׁוֹלַחַת אֶת יָדֶיהָ
כְּאִלּוּ מְמַשְׁמֶשֶׁת כְּאֹרִיר
כְּאִלּוּ יֵשׁ כְּפֶתוֹר שָׁאֵם תִּלְחֹץ בּוֹ
יִפְתַּח הַשַּׁעַר אֶל הָעִיר

כְּאִלּוּ שֶׁהָעִיר בְּאֶמֶת צוֹפֶנֶת
סוּדוֹת וּמִמְתָּקִים נַעֲלָמִים
כְּאִלּוּ שֶׁיֵּשׁ בַּחוּרִים כְּאֵלָּה
אֶךְ יֵשׁ גַּם סוּג אַחֵר יֵשׁ עֲלָמִים

וְלָמָּהּ הִיא נוֹשֶׁמֶת אֶת שְׁדֶיהָ
וְלָמָּהּ הִיא בּוֹלַעַת אֶת רִקְקָהּ
כְּאִלּוּ הִיא חוֹשֶׁכֶת שֶׁהַפְּסִידָה
אֶת הַמָּנָה הָאֲחֵרוֹנָה הַמְּתוּקָה

וְלָמָּהּ הִיא הוֹלֶכֶת מְחַבֶּקֶת
עִם הַבְּחוּר שֶׁמְחַבֵּק אוֹתָהּ
בְּזֶמֶן שֶׁהִיא נוֹשֶׁכֶת אֶת שְׁפָתֶיהָ
בְּזֶמֶן שֶׁהִיא לוֹטֶשֶׁת אֶת עֵינָהּ

השיר מתאר זוג מחובק, ועם זה אפשר לומר שהוא שיר אנטי רומנטי.
דון בטענה זו. בתשובתך התבסס על דוגמאות מן השיר.

לחיות בארץ-ישראל

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם / רחל חלפי

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם
צָלְלָה לְתוֹךְ הַהִיסְטוֹרִיָּה

הַהִיסְטוֹרִיָּה הִיְתָה קָשָׁה וְהִיא גְדֹלָה סִנְפִירִים
לֹא הָיָה לָהּ אֲוִיר וְהִיא זִמְמָה
זִמִּים חוֹתֶרֶת וְחוֹתֶרֶת זִכְרוֹן

מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם יֵשׁ לָהּ
בְּגָד יָם עָשׂוּי אִידִישׁ
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם מֵתִפְלֶשֶׁת
בְּחוּף-אַבְנִים בְּלָדִינוּ
פּוֹחֶדֶת מְעֲלִית פְּנֵי הַמַּיִם בְּעֶרְבִית
מַלְכַּת הַמַּיִם שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם אֵין לָהּ
יָם בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַיִם
יֵשׁ לָהּ הַהִיסְטוֹרִיָּה
יְהוּדִית
וְהִיא מַחְזִיקָה
מַחְזִיקָה רֹאשָׁה מְעֵל
פְּנֵי הַמַּיִם

כיצד מעוצבת "דמותה" של ירושלים בשיר כולו?
הסבר והדגם את דבריך.

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

חזון אֵילון / אגני משעול

ובחלומי וארא את מגדל עזריאלי נוטה ימינה
כמט לנפל
והיה דבר אדני אלי בלה-גרדיה, אדר, תו
שין נון טית בנסעי מקדם צפונה.

בהלכה נגלה לי שנית וביתר שאת הימין
בוהק כלו בשמש במראת הצד
והיה כעץ ברוח מתגודד
כטורה נטויה על העיר ועל החלומים החרשים
שסבבה, אוי משוטטי קניון, מפטמי יטבתה
השוכעים בחלונות הראנה —

בשלישית נשאני חלומי לרחוב החרש
רחוב הלכנים והחמר, משם ראיתיו שוב בתקריב
מתננס נורא הוד, אין זאת כי ירד אלהים כבר לראות
את החלונות המחקים את שמיו.

והרוח מצליף במגדל לבקעו ומראהו
בקלף ה"מגדל" בחפיסת הטארוט,
קדרו העבים על ראשו בקרסו על קבוץ גליות
עודי נשאת אל קומת הגג לפועלים הזרים שם
חיל ורעדה אחזוני פיזמטי אנו נסים אל הקללות מן הפחד
כי נבללה כבר שפתנו ונפץ לכל עבר, אוי מה שיגרת
חלומים חרשים במגדלי השלום
הילילו הילילו.

כיצד מעוצב מוטיב המגדל בשיר? הסבר את התרומה של הופעותיו השונות להבנת המשמעות

של השיר.

שירים בעקבות השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

טיוטת הסכם לשלומים / דן פגיס

טוב טוב, אֲדוֹנִים הוֹעֲקִים חֶמֶס כְּתָמִיד,
בְּעֲלִי-גַם טוֹרְדָנִים,
שֶׁקָט!

הַכֹּל יִחְזַר לְמִקְוֹמוֹ,

סְעִיף אַחַר סְעִיף. 5

הַצֶּעָקָה אֶל תּוֹף הַגָּרוֹן.

שְׁנֵי הַזֵּקֵב אֶל הַלֶּסֶת.

הַפֶּחַד.

הַעֲשֹׂן אֶל אַרְבּוֹת הַפֶּחַ וְהִלָּאָה וּפְנִימָה

אֶל חֲלָל עֲצָמוֹת, 10

וּכְבֵּר תִּקְרְמוּ עוֹר וְגִידִים וְתַחֲיוּ,

הִנֵּה עֲדִין תַּחֲיוּ לָכֶם,

יוֹשְׁבִים בְּסֻלּוֹן, קוֹרְאִים עֵתוֹן עֶרֶב.

הִנֵּה הַנֶּכֶם! הַכֹּל בְּעוֹד מוֹעֵד.

וְאַשֶּׁר לְכּוֹכֵב הַצָּהָב: מִיָּד יִתְלַשׁ 15

מֵעַל הַחֲזֵה

וַיִּהְגֵּר

לְשָׁמַיִם.

בשורות 4-5 בשיר נאמר:

הַכֹּל יִחְזַר לְמִקְוֹמוֹ,

סְעִיף אַחַר סְעִיף.

הסבר, על פי המשך השיר, את האירוניה המובעת בדברים אלה.

מהי התרומה של אירוניה זו לבניית המשמעות של השיר? הסבר את דבריך.

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

אבא ואמא הלכו לקולנוע, אילנה יושבת לבד

בכרסה ומעינת בספר אפור / מאיר וזילטיר

היא מדפדפת, דוידים ערמים
רצים ערמים ורזים כל־כָּף,
וגם דודות עם הטוסיק בחוץ
ואנשים בפיוז'מות כמו בתיאטרון
ומגני־דוד מבד.
וכלם כל־כָּף מכערים ורזים,
ועינים גדולות כמו לעופות.

זה נורא משנה וכל־כָּף אפר. ואילנה יש לה עפרונות אדמים
וכחלים וירקנים וצהובים וורדים.
אז היא הולכת לתדר שלה
ומביאה את כל העפרונות היפים
ומצירת בחשק גדול
לכלם משקפים ופרצופים מצחיקים.
וביחוד לילד הקרח הרזה
היא עושה לו שפם ענקי אדם כזה
ובסוף השפם עומדת צפור.

בשיר זה תמימות משולבת במציאות אכזרית.

כיצד שילוב זה בא לידי ביטוי בשיר? הסבר את תרומתו לבניית המשמעות של השיר.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, ענה על שתיים מן השאלות 19-21 (לכל שאלה – 14 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

19. אירועים בסיפור ומפגשים בין דמויות חושפים פנים שונות באישיותה של הדמות המרכזית. הסבר והדגם קביעה זו על פי סיפור מאת עגנון שלמדת.

20. סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון ובלי "אח קטן" מאת רונית מטלון). סיפורים מתורגמים

תחושות של קיפוח, כישלון, חרדה ואכזבה באים לידי ביטוי בסיפורים קצרים רבים. הסבר כיצד תחושות כאלה באות לידי ביטוי בסיפור קצר שלמדת, וכיצד מתמודדת אֵתן דמות מרכזית בסיפור.

"אח קטן" / רונית מטלון

21. הבית הוא מוטיב מרכזי בסיפור זה. תאר את הופעותיו השונות של מוטיב זה בסיפור, והסבר את המשמעויות הסמליות שלו. הדגם את דברך.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מהשאלות 22-30 (28 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"; טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר",

"מקבת", "אותלו"

22. הסבר מהי הידיעה שהגיבור הטרגי מגיע אליה בטרגדיה שלמדת, ובאיזה שלב בעלילת הטרגדיה הוא מגיע אליה.

מה אפשר ללמוד מידיעה זו על טבע האדם? נמק והדגם את דברך.

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

"אנטיגונה"

23. הסבר את הגורמים שבגללם אנטיגונה וקריאון לא הגיעו לפשרה ביניהם. הדגם את דברך. אילו קריאון ואנטיגונה היו מגיעים לפשרה, האם עדיין היה המחזה שיך לסוגה "טרגדיה"? נמק את דברך.

"אדיפוס המלך"

24. תאר שתי פגישות של אדיפוס עם דמויות אחרות במחזה, והסבר מה מלמדות הפגישות שתיארת על דמותו של אדיפוס ועל התהליך שחל בו.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו"

"המלט"

25. במרכז הטרגדיה "המלט" עומדים הספקות. לפעמים אלו ספקותיו של המלט, לפעמים של דמויות אחרות בטרגדיה. (על פי רות נבו). הסבר והדגם דברים אלה על פי עלילת המחזה.

"המלך ליר"

26. האבהות עומדת במרכז הטרגדיה "המלך ליר".

הסבר והדגם כיצד האבהות באה לידי ביטוי במחזה. בסס את דברך על דמותו של המלך ליר ועל דמותו של גלוסטר.

"מקבת"

27. לאורך המחזה דמותו של מקבת מתפתחת ומשתנה לעיני הצופה.

הסבר והדגם קביעה זו. בסס את תשובתך על שני מונולוגים או על שתי תמונות או על תמונה ומונולוג מן המחזה.

האם היחס של הקהל כלפי מקבת משתנה בעקבות השינויים בדמותו? נמק והדגם את דברך.

"אותלו"

28. תאר נקודות של כוח ונקודות של חולשה בדמותו של אותלו, והסבר כיצד השילוב

בין כוח לחולשה מניע את העלילה הטרגית של המחזה.

מחזה מודרני (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

29. האם המשפחה ו/או הקהילה במחזה המודרני שלמדת הן מקור לכוח ולהגנה או גורם מחליש ואף הרסני? נמק והדגם את דברך.

30. דמויות המשנה במחזה ממלאות תפקידים כמו הנעת העלילה, הארת הדמויות המרכזיות במחזה והבלטת סוגיות מרכזיות בו.

בחר בשתיים מדמויות המשנה במחזה המודרני שלמדת, תאר אותן, והסבר את תפקידיהן במחזה.

פרק רביעי – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה. ענה על אחת מן השאלות 31-35 (28 נקודות).

שים לב: על שאלות 31-32 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 35.

31. ביצירות רבות הגיבור ניצב לפני "רגע האמת" או לפני "מקרה מבחן", וכך נחשפים כוחות הנפש שלו, תכונותיו, יחסיו עם הזולת ועוד.

בחר ב"רגע" כזה (או "ברגעים" כאלה) ברומאן או בנובלה שלמדת (כולל "בדמי ימיה" ו"הזקן והים"), תאר אותו, והסבר מדוע לדעתך זהו רגע של אמת או מקרה מבחן. מה אפשר ללמוד על דמות הגיבור מ"רגע" זה? הסבר והדגם את דברך.

32. יצירות רבות מתארות קשיים ומכשולים ביצירת קשרים בין אדם לזולתו.

קשיים אלה חושפים גם את עולמן הפנימי של הדמויות. הסבר והדגם קביעה זו על פי אחת ממערכות היחסים ברומאן או בנובלה שלמדת (בלי "בדמי ימיה" ו"הזקן והים").

בדמי ימיה / שמואל יוסף עגנון

33. חלומות, סמלים ומוטיבים הם אמצעים התורמים לבניית משמעות הנובלה "בדמי ימיה".

בחר בשניים מאמצעים אלה. הבא מן הנובלה דוגמה לכל אחד מהם, תאר אותם, והסבר את תרומתם לבניית משמעותה.

הזקן והים / ארנסט המינגווי

34. לפניך הרהוריו של סנטיאגו. קרא אותם, וענה על השאלה שאחריהם.

אתה הורג אותי, דג, הזקן הרהר. אבל זו זכותך. מעודי לא ראיתי דג גדול ממך או יפה ממך או רגוע ואצילי ממך, אחי. קדימה, תהרוג אותי. לא אכפת לי מי יהרוג את מי.
(תרגום: אלון אלטרס)

פֶּרֶשׁ הרהורים אלה של הזקן, וכתוב באיזה הקשר הם נמסרים בנובלה. הסבר כיצד הם מאירים את דמותו של הזקן ואת משמעות המאבק בינו ובין הדג.

35. **שים לב:** על שאלה 35 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה, המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

כיצד מעוצבים ניגודים (למשל בין השקפות עולם, בין דמויות, בין מצבים נפשיים) ברומאן שלמדת?
הסבר את התרומה של הניגודים שכתבת עליהם לבניית המשמעות של הרומאן.

/המשך בעמוד 23/

פרק חמישי – שיר שלא נלמד

שם לב: פרק זה הוא חובה. ענה על שאלה 36 (16 נקודות).

36. לפניך השיר "איש עם פלאפון", מאת ינאי ישראלי*.

קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

איש עם פלאפון / ינאי ישראלי

איש מחזיק פלאפון בידו.
הוא לא אומר סלולרי,
הוא גם לא אומר סקס.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא לא שמע על התחדשות המלים בשפה כתאי גוף מתים.
הוא מחזיק בידו פלאפון כדי לא להיות לבד,
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות לבד
זאת אומרת בעקר כדי לא להראות זמין.
איש מחזיק פלאפון, ואצבעותיו
עוברות על הזכרון כמו על גוף של אשה כמו על גבל קרוע
מבלבלות בין שמות, דמויים, מקומות.
איש מחזיק בידו פלאפון כדי להראות מוגן.
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש מוגן,
זאת אומרת, בעקר כדי להרגיש פחות לא-מוגן.
יש בו משהו אולד פאשן.
הוא מחזיק בידו את הפלאפון.
הוא מחזיק, ומחשבותיו תועות סביבו כמוזיקה
לא מזהה, מחפשות גוף
להכנס אס אפ אס

* ינאי ישראלי – משורר, יליד 1981. ספרו **מות מטע האנס**, יצא לאור ב-2007.

- א. הסבר והדגם כיצד ה"איש עם פלאפון" מאופיין בשיר זה.
בתשובתך התייחס גם לשניים מן האמצעים הרטוריים בשיר המסייעים לאפיין אותו.
(10 נקודות)
- ב. מה משתמע מאפיון זה בנוגע לתקשורת בחברה המודרנית? הסבר והדגם את דבריך.
(6 נקודות)

בהצלחה!